

PMM

 HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education

Lars Brandell
1999-06-14

Bortfall och clearing i antagningsprocessen

1 Inledning

I anslutning till det pågående utvecklingsarbetet inom VHS och universitet och högskolor med ett nytt datasystem för antagning till högre studier och därtill kopplade diskussioner om clearing, ”luft i systemet” m.m. har SCB på uppdrag av Högskoleverket gjort vissa samkörningar av data från högskoleregistret och data om de sökande till höstterminen 1997. I denna rapport ges några resultat av en bearbetning av resultaten av dessa samkörningar - resultat som kan ge en bättre bild av hur antagningsprocessen fungerar. Detta kan i sin tur ge ett underlag för ställningstaganden till utvecklingen inom NyA-projektet i allmänhet och för en bedömning av vilka effekter som införandet av ett clearingsystem kan komma att få. Rapporten skall ses som i första hand som en teknisk rapport, men innehåller också vissa slutsatser och förslag om den framtida utvecklingen. Det bör framhållas att Högskoleverket som myndighet inte har tagit ställning till dessa förslag utan att de i första hand skall ses som diskussionsinlägg föranledda av de undersökningsresultat som presenteras i rapporten.

I avsnitt 2 görs en beskrivning av ”sökönstret till högskolan” baserad på data från samkörningen. Det visar sig att antalet sökande har ökat kraftigt sedan 1993, även om en avplaning verkar ha skett under 1998. Sammanlagt sökte drygt 290 000 personer till högskolan inför Ht 1997¹. Av dessa var det bara drygt 40 procent som inte tidigare hade läst vid universitet eller högskola. En majoritet av övriga var studenter som läste föregående termin (Vt 1997) och som enbart sökte i Lant-systemen. Sannolikt var det till stor del studenter som inte gick på något program.

Avsnitt 3 behandlar speciellt förhållandet att vissa sökande söker till flera antagningssystem samtidigt, vilket kan ha till följd att de också antas till flera ”platser” samtidigt (eller egentligen att de *erbjuds* flera utbildningsplatser). Där

¹ Denna siffra avser dem som sökte genom Lant och VHS-systemen. Utöver detta finns det utbildningar till vilka man söker i annan ordning.

beräknas också omfattningen av den multipelantagning som förekom inför hösten 1997. Det visar sig att maximalt något mer än 28 000 platser hade kunnat friställas för reservantagning, om varje sökande bara hade fått en utbildningsplats i anslutning till det som brukar kallas reservurval 1.

Men det är inte enbart dubbelantagningar som ger luft i antagningssystemet. Det är också många sökande som bara antagits till en plats som inte dyker upp vid utbildningens start. Ett försök att uppskatta omfattningen av detta görs i avsnitt 4. Resultatet är att denna typ av bortfall är betydligt större än det som beror på dubbelantagningarna.

Avsnitt 4 innehåller också några resultat om antagningssystemet i dess helhet. Det visar sig att av de sökande som tidigare inte läst i högskolan kommer bara var tredje in. Av samtliga sökande återfanns bara något mer än hälften som studenter i högskolan under den aktuella terminen (i detta fall Ht 1997). I vilken mån de läste på en utbildning som de sökt till eller om de "fortsatte" på något de redan hade läst på tidigare eller, åter, om de läste något som de inte sökt i "ordinarie" ordning kan inte avgöras ur det här behandlade materialet.

Ytterligare ett resultat i avsnitt 4 är att en stor del av antagningen sker efter det att de datoriserade systemen har gjort sitt - i anslutning till det som kallas reservantagning.

I avsnitt 5 ges några kommentarer till de redovisade resultaten. Slutsatsen är att antagningen som den fungerar idag, kan uppfattas som ett stort och "läckande" system, vilket har negativa effekter både för institutionen och för de sökande.

I avsnitt 6 analyseras i vilken mån ett clearingförfarande efter den första antagningsomgången skulle innebära en förbättring. Slutsatsen är en rekommendation att vänta med att låsa sig för hela den process som är under planering innan man genom ytterligare analyser kan göra en bedömning av hur stora "vinsterna" kan tänkas bli.

Mycket talar dock för att huvudproblemet inte ligger i möjligheterna till dubbelantagning eller i andra antagningstekniska företeelser. I grunden är problemet istället att dagens system för antagning ursprungligen var tänkt för en annan situation och ett annat utbildningssystem. Vidare är en förutsättning för att dagens system skall fungera som det är tänkt, att de sökande fungerar på ett annat sätt än de gör i realiteten. Detta diskuteras i avsnitt 7, som också innehåller några principer som skulle kunna vara vägledande för den framtida utvecklingen av antagningen och dess system.

2 Systemet

En verksamhet som berör många människor

Inför varje höst och vårtermin förekommer en omfattande antagningsverksamhet för att bestämma vilka som skall få läsa vad under den kommande terminen eller (om det gäller antagning till program) under ett antal kommande år.

Antagningen sker på många olika sätt, men större delen går genom olika datoriserade system dels *H 91* som *VHS* administrerar och som gäller *antagning*

till program, dels *Lantsystemen* som finns på de flesta högskolor och som i huvudsak avser *antagning till kurser*².

Största omfattningen har antagningen till höstterminen. Inför Ht 1997 var det sammanlagt 290 000 personer som sökte till minst ett av de olika antagnings-systemen.

En lång process

Antagningsprocessen inleds redan den 15 april då ansökningarna till höstterminens program och kurser skall vara inlämnade. Den sökande får då ange vilken eller vilka utbildningar (program eller kurser) som han/hon skulle vilja gå den kommande hösten. Det finns möjlighet att söka till flera alternativ, men man måste inom varje antagningssystem ange i vilken prioriteringsordning man söker dessa alternativ. Ett första besked från antagningshandläggningen kommer i början av juli ("det ordinarie urvalet"). De sökande får en viss tid på sig att svara. När svaren har kommit in sker en ny antagningskörning ("reservurval 1"). Resultatet från denna brukar komma de sökande tillhanda under första hälften av augusti.

Många måste söka på nytt under studiernas gång

Speciellt för den *svenska* högskolan är att man inte bara måste söka om man vill *börja studera* eller *byta studieinriktning*. Man måste också i vissa fall göra en ansökan som ett led i de fortsatta studierna. Detta gäller framförallt inom humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet där man inte läser i program utan istället samlar på sig kurser som så småningom ger en examen. I princip måste man söka till nya kurser inför varje ny termin. (Även inom program kan det förekomma val av kurser och differentiering. Det kan då också behövas ett *urval* bland behöriga "sökande". Detta urval görs dock inte i anslutning till den "centrala" antagningen utan sköts lokalt inom respektive program.)

Ökat antal sökande

Antalet sökande har ökat kraftigt under 90-talet. Mellan höstterminerna 1993 och 1997 var ökningen mer än 50 procent.

I tabell 1 ges antalet sökande under perioden 1993 - 1998. De är fördelade i två grupper: De som redan tidigare läst i högskolan och de som inte läst förut.

² Vid Stockholms universitet förekommer också en viss antagning till program inom ramen för det lokala Lantsystemet.

Tabell 1: Sökande i Lant- och H91-systemen höstterminerna 1993 - 1998. (siffrorna för 1993 - 1995 är approximativa. (Källa SCB).

	Sökande			Andelar (procent)		
	ej tidigare i högskolan	tidigare i högskolan	Summa	ej tidigare i högskolan	tidigare i högskolan	Summa
Ht 1993	88400	98100	186500	47,4	52,6	100
Ht 1994	96000	110900	206900	46,4	53,6	100
Ht 1995	103800	135200	239000	43,4	56,6	100
Ht 1996	112768	161222	273990	41,2	58,8	100
Ht 1997	123527	167422	290949	42,5	57,5	100
Ht 1998	119393	168298	287691	41,5	58,5	100

Mellan 1993 och 1998 ökade antalet sökande med 54 procent. Ökningen var kraftigare bland dem som redan läst i högskolan (+ 71 procent) än bland dem som tidigare inte bedrivit högskolestudier (+35 procent).

Den kraftiga ökningen under de fyra första av de redovisade åren verkar ha stagnerat under ht 1998.

På senare år verkar även fördelningen mellan ”gamla” och ”nya” studenter att ha stabiliserats. Man kan konstatera att idag gäller att nästan tre av fem sökande redan tidigare har läst i högskolan.

Hur söker man till de olika systemen.

Det finns olika motiv för dem som deltar i ansökningsprocessen. Detta borde också avspeglas i hur man fördelar sitt sökande. Man kan åtminstone urskilja tre olika grupper av sökande:

1. För dem som inte tidigare läst i högskolan gäller det att ”komma in”. Det borde betyda att många söker till ett program (genom VHS). Eventuellt ”garderar” man sig genom att också söka en eller flera kurser (genom ett eller flera av Lantsystemen). De som är inriktade på mer fria studier begränsar sig kanske till att enbart söka till ett eller flera av de olika Lantsystemen.
2. Många av dem som ”är i utbildning” söker för att ”komma in på nästa kurs” - då söker man enbart till Lantsystemen.
3. Vissa av dem som läst tidigare kan också tänkas söka för att man vill ändra studieinriktning eller för att man vill komma in på något nytt. Då kan man tänka sig ett sökandemönster som liknar det som gäller för grupp 1 ovan.

I tabell 2 nedan redovisas fördelningen på de olika söksystemen bland dem som sökte till höstterminen 1997. Fördelningen redovisas separat för tre grupper sökande, beroende på tidigare studier inom högskoleområdet:

1. De som inte tidigare läst i högskolan. (Sådana som vill bli ”nybörjare”).
2. De som var registrerade föregående termin d v s vårterminen 1997. (Många som vill bli ”fortsättare”).

3. De som har läst tidigare men som inte varit registrerade våren 1997. (De som vill bli "återkommare".)

Tabell 2. Sökande inför Ht 1997 genom VHS (H 91) eller Lant-systemen. Sökmönster. (Källa SCB)

Söker till	Sökande				Andelar (procent)			
	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 97	alla sökande	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 97	alla sökande
Bara VHS	58894	5343	8594	72831	47,7	5,5	12,4	25,0
Bara Lant	28712	74150	50255	153117	23,2	75,7	72,3	52,6
Både VHS och Lant	35921	18406	10674	65001	29,1	18,8	15,4	22,3
totalt	123527	97899	69523	290949	100,0	100,0	100,0	100

Som synes söker mer än hälften av de sökande bara till ett eller flera av Lant-systemen, d v s (i huvudsak) till en eller flera kurser. De allra flesta av dessa (fem av sex) är studenter som redan tidigare har läst i högskolan.

En fjärdedel av de sökande söker bara till program (genom VHS). Fyra av fem bland dessa har tidigare inte läst i högskolan.

Antagningsystemen processas oberoende av varandra.

I föregående avsnitt redovisades bl.a. hur många som sökte till högskolan genom VHS och/eller Lantsystemen. Men varje högskola har sitt eget Lantsystem som fungerar oberoende av alla andra. Den som vill söka kurser vid två olika högskolor måste göra en ansökan till den ena högskolans Lantsystem och en till den andra högskolans. Hon/han kan också bli antagen på båda högskolorna. Samma sak gäller för den som samtidigt söker till ett program genom VHS-systemet och en eller flera kurser genom ett eller flera av Lant-systemen.

En antagningsprocess i flera steg.

I ansökan (vare sig det gäller till VHS eller till något av Lantsystemen) finns det utrymme för att söka till flera alternativ. Den sökande måste ange i vilken ordning hon/han rangordnar de utbildningar som hon/han söker.

För många sökande gäller att deras meriter räcker för att få en plats på flera av de utbildningar som söks. I omgång 1 ("det ordinarie urvalet") erbjuds den sökande en plats på den högst prioriterade av de utbildningar som meriterna räcker för. Dessutom får vederbörande en plats i reservkön till alla utbildningar som hon/han har sökt och prioriterat högre än de man blivit antagen på.

För vissa sökande räcker inte meriter till för att bli antagen på något av de alternativ som söks. Vederbörande blir då istället reservplacerad på alla sina sökalternativ.

Efter "det ordinarie urvalet" måste den sökande svara dels, i förekommande fall, om hon/han vill stå kvar på den utbildning som hon/han blivit antagen till, dels vilka reservplatser som hon/han vill stå kvar på. Endast ett begränsat antal reservplatser är tillåtna.

Sedan de sökandes svar på den första antagningsomgången förts in i systemet görs hela processen om ("reservantagning 1") och nya besked kan sändas till de sökande med uppgifter om vilken utbildning som man (eventuellt) blivit antagen till och vilka reservplatser som nu gäller.

I vissa fall upprepas processen ytterligare en gång ("reservantagning 2"), men i de flesta fall slutar den samordnade processen här och reserver kallas enligt

turlistan först när återbud kommer eller, i sista hand, om det visar sig att för få av de antagna infinder sig till registreringstillfället

3 Dubbelsökningen och dess konsekvenser

Ur det material som SCB tagit fram för Högskoleverkets räkning kan man bestämma hur många olika antagningssystem som man sökte till inför hösten 1997 (här betraktas varje lokalt Lant-system som ett separat system). De flesta söker bara till ett system (och kan också bara bli antagna till högst *en* "plats"). Men det finns också de som söker till flera system. Antalet som sökt i fyra system eller mer är dock mycket begränsat (c:a 5 procent av alla sökande).

Tabell 3 ger fördelningen av antalet som söker till ett, två eller tre system och däröver.

Tabell 3. Sökande till höstterminen 1997. Fördelning på antal söksystem.
(Källa SCB)

	Sökande				Andelar (procent)			
	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa
till ett system	82942	65657	52195	200794	67,1	67,1	75,1	69,0
till två system	26833	19818	12086	58737	21,7	20,2	17,4	20,2
till tre eller flera	13752	12424	5242	31418	11,1	12,7	7,5	10,8
summa	123527	97899	69523	290949	100,0	100,0	100,0	100,0

Två av tre söker alltså bara till ett system. Var femte söker till två system och var tionde till tre eller fler system. I stort sett samma mönster gäller för var och en av de tre grupper sökande som vi studerar.

Vissa sökande får flera erbjudanden om utbildningsplatser

Varje antagningssystem processas alltså separat. En sökande kan därför, som redan nämnts, i princip bli erbjuden lika många "platser" som antalet system som han/hon söker till. Fördelningen på olika antal erbjudanden (här lite oprecist kallade antagningar) ges i tabell 4. Uppgifterna gäller situationen efter den sista antagningskörningen i de olika systemen dvs i de flesta fallen efter det som kallas reservantagning 1.

Tabell 4. Antagningsprocessen 1997. Antalet antagna till olika antal system.
(Källa SCB).

	Antagna				Andelar (procent)			
	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa
till ett system	41711	54448	33176	129335	87,4	83,5	89,2	86,1
till två system	4800	8033	3234	16067	10,1	12,3	8,7	10,7
till tre eller flera	1229	2746	786	4761	2,6	4,2	2,1	3,2
summa	47740	65227	37196	150163	100,0	100,0	100,0	100,0

Sammanlagt fick 150 000 sökande erbjudande om (åtminstone) en utbildningsplats från något av antagningssystemen. Övriga 140 000 fick beskedet att de inte kunde få en plats, men att de stod kvar som reserv på åtminstone några av de alternativ som de sökt till. För en mindre del av de sökande gällde att de inte var behöriga till något av de utbildningsalternativ som de sökte. De kunde därför inte få någon reservplats.

Som framgår av tabell 4 fick ungefär 14 procent av alla antagna erbjudande om mer än en utbildningsplats. Den största andelen "multipel-antagna" (17 procent) finns bland dem som varit registrerade föregående termin. I absoluta

tal utgör de mer än hälften av alla multipelantagna. Minsta andelen multipelantagna (10 procent) finns bland dem som vill "återkomma" efter att ha varit borta från högskolan under minst en termin. Man ser också att bara några procent av de sökande har antagits till mer än två alternativ.

Det bör kanske påpekas att en dubbelantagning inte alltid innebär att den sökande har två helt olika utbildningar att välja mellan. Det kan ju också innebära att vedebörande erbjudits plats på en tio-poängskurs på en högskola och på en annan tio-poängskurs på en annan högskola, vilket i allmänhet brukar vara ett helt realistiskt studiealternativ.³

Sambandet mellan antalet sökalternativ och antalet antagningar

Tabell 5 (antal) och tabell 6 (andelar) redovisar relationen mellan sökmönstret och antagningsresultat för de tre grupperna sökande som studerats i det föregående. Mycket kort kan innehållet sammanfattas i två punkter.

1. Ju flera system som man söker i, desto större andel av de sökande är det som antas. (Av dem som söker till *ett* system antas (egentligen erbjuds plats) något mer än 45 procent. Av dem som söker till *tre* system eller mer antas 70 procent.)
2. Andelen antagna är störst bland dem som studerade föregående termin (vt 1997) och minst bland dem som inte tidigare hade läst i högskolan. (I den förra gruppen sökande antogs 54 procent; i den senare 39 procent.)

Det vore att gå för långt om man av ovanstående drar slutsatsen att antagningssystemet är "orättvist" mot den ena eller andra gruppen. Visserligen innehåller antagningen till kurserna ofta olika meritvärderingsregler för dem som har högskolepoäng och för dem som inte har det, men antagningsresultatet beror också på "realismen" i sökmönstret. Det är sannolikt så att den som redan är i systemet och på väg mot en fil. kand- eller fil. mag-examen är mer angelägen att ha med sökalternativ som man är säker på att komma in på, än den som just står i begrepp att starta sina högskolestudier.

³ Många universitet och högskolor brukar tillåta att deras studenter är registrerade på kurser upp till sammanlagt 30 poäng. I det föreslagna till clearingprojektet kommer det att vara "tillåtet" att stå kvar som antagen till utbildningar omfattande högst 30 poäng per termin.

Tabell 5. Sökande till högskolan inför ht 1997. Fördelning på antalet söksystem och antalet erbjudna "platser". Antal. (Källa SCB).

Ej tidigare i högskolan

sökande till	antagna till				icke antagna	sökande totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	27021			27021	55921	82942
två system	10089	2645		12734	14099	26833
tre eller flera system	4601	2155	1229	7985	5767	13752
summa	41711	4800	1229	47740	75787	123527

Registrerade vt 1997

sökande till	antagna till				icke antagna	sökande totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	40230			40230	25427	65657
två system	9950	4695		14645	5173	19818
tre eller flera system	4268	3338	2746	10352	2072	12424
summa	54448	8033	2746	65227	32672	97899

Tidigare registrerade men ej vt 1997

sökande till	antagna till				icke antagna	sökande totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	25903			25903	26292	52195
två system	5407	1998		7405	4681	12086
tre eller flera system	1866	1236	786	3888	1354	5242
summa	33176	3234	786	37196	32327	69523

Totalt

sökande till	antagna till				icke antagna	sökande totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	93154			93154	107640	200794
två system	25446	9338		34784	23953	58737
tre eller flera system	10735	6729	4761	22225	9193	31418
summa	129335	16067	4761	150163	140786	290949

Tabell 6. Sökande till högskolan inför ht 1997. Fördelning på antalet söksystem och antalet erbjudna "platser". Andelar (procent) för olika sökprofiler. (Källa SCB).

Ej tidigare i högskolan

sökande till	antagna till				icke antagna	totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	32,6			32,6	67,4	100,0
två system	37,6	9,9		47,5	52,5	100,0
tre eller flera system	33,5	15,7	8,9	58,1	41,9	100,0
summa	33,8	3,9	1,0	38,6	61,4	100,0

Registrerade vt 1997

sökande till	antagna till				icke antagna	totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	61,3			61,3	38,7	100,0
två system	50,2	23,7		73,9	26,1	100,0
tre eller flera system	34,4	26,9	22,1	83,3	16,7	100,0
summa	55,6	8,2	2,8	66,6	33,4	100,0

Tidigare registrerade men ej vt 1997

sökande till	antagna till				icke antagna	totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	49,6			49,6	50,4	100,0
två system	44,7	16,5		61,3	38,7	100,0
tre eller flera system	35,6	23,6	15,0	74,2	25,8	100,0
summa	47,7	4,7	1,1	53,5	46,5	100,0

Totalt

sökande till	antagna till				icke antagna	totalsumma
	ett system	två system	tre eller flera system	summa antagna		
ett system	46,4			46,4	53,6	100,0
två system	43,3	15,9		59,2	40,8	100,0
tre eller flera system	34,2	21,4	15,2	70,7	29,3	100,0
summa	44,5	5,5	1,6	51,6	48,4	100,0

Antalet "överantagningar".

Som framgår av föregående avsnitt resulterar antagningsprocessen i att vissa sökande "sitter på" mer än en plats. Det är detta som brukar kallas "luft i systemet".

Idag behöver man inte anmäla vilken plats man tänker utnyttja förrän i samband med kursstarten. Ett clearingsystem är tänkt att tvinga den sökande, som blivit antagen till mer än ett alternativ, att bestämma sig relativt tidigt under processen och "lämna tillbaka" de platser som vederbörande inte tänker utnyttja, så att dessa platser kan ges till någon annan sökande.

I detta sammanhang är omfattningen av dubbelantagningarna (eller mera generellt multipelantagningarna) av intresse. Med utgångspunkt i det material som framtagits av SCB (som innehåller multipelantagningarnas omfattning fördelade på två, tre, fyra, fem och mer än fem system) kan man approximativt beräkna det totala antalet antagningar. Detta redovisas i tabell 7, som också innehåller

en beräkning av det antal platser som kan tänkas bli fria genom ett clearingförfarande.

Tabell 7. *Antagningen inför ht 1997. Beräkning av antalet frigjorda platser vid ett clearingförfarande. (Källa SCB).*

	<i>ej tidigare i högskolan</i>	<i>registrerade vt 1997</i>	<i>tidigare i högskolan men ej vt 1997</i>	<i>Summa</i>
antal antagna	47740	65227	37196	150163
antal antagningar (approx)	55800	80500	42500	178800
Antal platser frigjorda vid clearing	8060	15273	5304	28637
procentuellt "överintag"	16,9	23,4	14,3	19,1

Vid en clearingprocess efter "reservantagning 1", där de sökande som antagits till mer än ett alternativ tvingas att bestämma vilket man vill stå kvar på, skulle alltså maximalt drygt 28 000 platser friställas för reservantagning⁴. Ungefär hälften av dessa skulle gälla studenter som var registrerade föregående vårtermin.

4 Annan "luft" i antagningssystemet

Dubbel- och multipelantagningar är alltså en orsak till den omfattande och sena reservantagningen. Men det finns också mera "luft i antagningssystemet". Det är inte bara sökande som är *dubbelantagna* som lämnar återbud. Även de som bara *antagits till ett alternativ* tackar ofta nej inför terminsstarten. Å andra sidan är det många som börjar studier utan att ha vare sig sökt eller antagits i VHS eller Lant. Dessa fenomen skall belysas i detta avsnitt.

Återbud som inte beror på dubbelantagning

Det förekommer alltså att personer som bara blivit antagna till ett alternativ lämnar återbud till detta eller, vilket är vanligare, att de inte dyker upp till utbildningsstarten. Detta kan ha många olika orsaker. En kan vara att vederbörande redan är registrerad på en utbildning (exempelvis ett program) där det finns en plats "reserverad" för fortsatta studier och att man väljer detta istället för det nya man kommit in på. En annan orsak kan vara att studenten i fråga också kommit in på och föredragit någon av de utbildningar som inte antas genom VHS- eller Lant-systemen. Bland dessa finns t ex de konstnärliga utbildningarna.

Men det förekommer också att man helt avstår från högskolestudier i Sverige (i detta fall under hösten 1997) trots att man blivit antagen till en utbildning eller en kurs. Skälet för detta kan också vara flera. Man har andra alternativ för framtiden som ger mera. Det kan gälla utlandsstudier, ett lockande arbete eller något annat. Det är säkert inte heller ovanligt att man tycker att den erbjudna utbildningen inte är tillräckligt intressant, samtidigt som man ser möjligheter att förbättra sina meriter så att man vid ett senare tillfälle kan komma in på en mer attraktiv utbildning.

⁴ Siffran kan reduceras om vissa sökande antagits till exempelvis två tiopoängskurser i två olika system. Den blir också lägre om man i en clearingprocess tillåter att en student står kvar på kurser omfattande 30 poäng.

Omfattningen av de bortfall som beror på att sökande inte alls utnyttjar en plats, kan inte beräknas utifrån högskoleregistret och antagningsdata. Men man kan finna en *undre gräns*. Det är antalet antagna som *inte blev registrerade under hösten 1997*. Om dem kan man definitivt säga att de inte har tagit sin plats i anspråk. Omfattningen av detta bortfall ges i tabell 8.

Tabell 8. *Antagningen hösten 1997. Relationen mellan antalet antagna och antalet registrerade.*(Källa SCB).

	<i>ej tidigare i högskolan</i>	<i>registrerade vt 1997</i>	<i>tidigare i högskolan men ej vt 1997</i>	<i>Summa</i>
antal antagna	47740	65227	37196	150163
därav registrerade ht 97	36301	56207	27372	119880
Antal platser frigjorda	11439	9020	9824	30283
Andel platser frigjorda minst (procent)	24,0	13,8	26,4	20,2

Man kan konstatera att var femte av dem som fått ett erbjudande om en plats överhuvudtaget inte blev registrerade hösten 1997. Inom de två sökandegrupper som inte varit registrerade under vårterminen 1997 gällde detta t o m var fjärde antagen.

Det bortfall som kan dokumenteras genom antalet personer som sökt och antagits överhuvudtaget inte fanns i högskolesystemet under hösten 1997 uppgår alltså till ca 30 000. Dessutom förekom det ett okänt antal antagna som visserligen läste i högskolan under hösten 1997 men inte på den utbildning de hade antagits till, utan på något program som de tidigare hade kommit in på eller en utbildning där antagningen låg utanför Lant- och VHS-systemen.

Det är svårt att uppskatta hur stor den senare gruppen är. Sannolikt är den av samma storleksordning som den förra - dvs ett antal tiotusentals sökande. Det är alltså inte orimligt att anta att bortåt 40 000 - 50 000 eller fler av de sökande som fått erbjudande om en eller flera platser, inte tar någon alls av dessa platser i anspråk, utan gör något annat inom eller utom högskolan.

Antagningens resultat

Efter den datoriserade antagningens slut försiggår alltså en omfattande verksamhet vid högskolorna och deras institutioner. Reserver kallas, sökande som kommit in på en viss utbildning får plats på ett högre prioriterat alternativ, andra sökande som bara stod på reservplats får ett erbjudande om en utbildningsplats och accepterar den eller tackar nej. Det förekommer också att man får slut på reserver och antar personer som inte sökt eller som kanske sökt tidigare men strukit bort alternativet inför den datoriserade "1:a reservantagningen".

I tabell 9 ges en sammanfattning av "hur gick det till sist" för alla dem som sökte till hösten 1997 i VHS eller Lant-systemen.

Tabell 9: Sökande till VHS och Lant-systemen inför ht 1997. Sökresultatet.
(Källa SCB).

	Antal				Andelar (procent)				
	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Alla sökande	
Sökande därav	123527	97899	69523	290949	100,0	100,0	100,0	100,0	
Registrerade	sökande och antagna	36301	56207	27372	119880	29,4	57,4	39,4	41,2
	sökande och ej antagna	6652	18992	5464	31108	5,4	19,4	7,9	10,7
Totalt registrerade	42953	75199	32836	150988	34,8	76,8	47,2	51,9	
Ej registrerade	80574	22700	36687	139961	65,2	23,2	52,8	48,1	

Anm: I tabellen betyder ”antagen” att den sökande blivit erbjuden minst en plats i anslutning till den datoriserad antagningen.

Man kan bl.a. konstatera följande

1. Av de sökande som inte tidigare läst i högskolan kom två tredjedelar inte in.
2. Av samtliga 290 000 sökande till höstterminen 1997 återfanns drygt 150 000 (eller 52 procent) i högskolan under terminen i fråga. Man vet inte hur många som läste något som de sökt till och hur många som läste något som de redan tidigare antagits till (t ex ett program) eller (som ett tredje alternativ) hur många som kommit in på den utbildning de gick hösten 1997 på annat sätt än genom antagningssystemet.

Var kommer alla studenter från.

Det är alltså bara något mer än hälften av alla sökande i VHS eller Lant som återfinns som studerande i högskolan under hösten 1997. Men det finns även personer som ”kommer in” på annat sätt. Tabell 10 som visar den ”antagningsmässiga” förhistorien för *samtliga studenter* som blev *registrerade* under hösten 1997, d v s både de som sökt och de som inte gjort det.

Tabell 10: Alla registrerade hösten 1997. Fördelning efter sökresultat och tidigare studiesituation (Källa SCB)

	Antal				Fördelning (procent)			
	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa	ej tidigare i högskolan	registrerade vt 1997	tidigare i högskolan men ej vt 1997	Summa
sökande och antagna	36301	56207	27372	119880	73,0	33,0	61,6	45,3
sökande och ej antagna	6652	18992	5464	31108	13,4	11,2	12,3	11,8
ej sökande	6773	95102	11616	113491	13,6	55,8	26,1	42,9
totalt	49726	170301	44452	264479	100,0	100,0	100,0	100,0

Observera att beteckningen *sökande och ej antagna* i tabellen avser sökande som i den datoriserade antagningen inte hade fått ett erbjudande om en utbildningsplats. De kan mycket väl ha blivit ”antagna” till en utbildning de sökt i anslutning till den manuella reservantagningen därefter.

Man ser av tabellen att en majoritet (57 procent) av alla studenter hösten 1997 hade varit inblandade i en antagningsprocess, som sökande i VHS eller Lant-systemen. Av SCB:s material ser man också att 40 procent av dem som var registrerade våren 1997 deltog i ansökningsprocessen inför hösten 1997. An-

sökan och antagning är alltså en process som berör många fler studenter än enbart dem som söker för att *börja* studera.

Tabellen visar också att bara 73 procent bland högskolenybörjarna hade blivit antagna under den inledande processerna i VHS- eller Lantsystemen. Övriga högskolenybörjare fördelades jämt på sådana som kommit in först under reservantagningen och sådana som överhuvudtaget inte sökt till de centrala systemen men kommit in ändå.

5 Kommentarer

Ett stort och läckande system

Beskrivningen i föregående avsnitt av hur antagningsprocessen fungerar ger ett intryck av ett ur flera synpunkter ineffektivt system. Bortfallet av sökande är stort, samtidigt som arbetet utanför den egentliga antagningsprocessen - inte minst reservantagningen är omfattande och berör väldigt många sökande. Av erfarenhet vet vi också att i synnerhet de sena antagningsbeskeden ställer till med stora problem för såväl de sökande som för de institutioner som skall ta emot dem.

Orsaken behöver inte ligga i systemet självt. Den kan i stället finnas i den omgivning som man arbetar i. Det kan gälla de ramar som statsmakterna har satt upp eller den studieorganisation som den enskilda högskolan/uni-versitetet har skapat. Det skulle föra för långt att ta upp hela denna frågeställning här. I nedanstående kommentarer begränsas diskussionen i huvudsak till eventuella orsaker till den stora mängden återbud och de negativa effekterna av dessa.

Det finns inga tomma platser

Det är alltså många som inte använder den plats de fått i antagningen. Det gäller både dem som antagits till fler platser och dem som bara har fått en plats. Det bör betonas att detta inte innebär att systemet skulle innehålla outnyttjade resurser i form av ett antal "tomma platser" som skulle kunna besättas om man hade ett "smartare" eller effektivare antagningssystem.

Universitet och högskolor får i dagens system bara betalt av staten för studenter som verkligen finns. Det finns dessutom för varje högskola ett tak för hur mycket pengar som staten är beredd att tillföra. Det betyder i sin tur att det för varje högskola finns ett tak för hur många studenter som man kan ta emot utan att minska resurserna per student. Praktiskt taget alla universitet och högskolor ligger på eller över denna gräns. Trots att antagningssystemet "läcker" blir det därför inga "tomma platser". Genom överintag och reservantagningar lyckas universitet och högskolor utnyttja de resurser de har maximalt, i den meningen att man totalt har minst så många studenter staten har avsett och som man avsatt pengar för. Däremot är det inte säkert att det för den enskilda institutionen är optimalt, i den meningen att alla undervisningsgrupper är fyllda o.s.v

Negativa effekter

Det stora antalet sökande som inte tar sin plats (sina platser) i anspråk innebär naturligtvis en rad problem både för den antagande enheten och för de sökande. Framförallt blir resultatet en omfattande reservantagning sent under antagningsperioden, ofta även efter det att undervisningen har börjat. Detta komplicerar planeringen för institutionerna och ger ett omfattande merarbete.

För de sökande, både de som till slut kommer in och de som inte gör det, är det naturligtvis mycket otillfredsställande att vänta på definitiva besked om de kommer in. Det innebär för många en ökad osäkerhet i framtidsplaneringen. Många sökande har inte heller möjligheter att hur länge som helst hålla flera möjligheter öppna, vilket innebär att ett erbjudande om en reservplats på en utbildning kan komma för sent när vederbörande redan bestämt sig för att göra något annat.

Vad beror återbuden på?

Det finns, som redan antytts, flera skäl till att så pass många sökande till slut väljer att inte ta den erbjudna platsen i anspråk:

1. Ett skäl är naturligtvis att många sökande är i en situation där de har flera alternativ för sina studier att välja mellan. Det gäller när de har blivit antagna till flera olika system på det sätt som beskrivits ovan.

Men det gäller även i andra sammanhang. Man kan ha erbjudits plats på någon annan utbildning som inte är kopplad till Lant eller VHS-systemen. Det kan gälla högskoleutbildningar, till vilka man antas på annat sätt (t ex de konstnärlig utbildningarna). Det kan också vara utbildningar som inte alls hör till de svenska högskolesystemet. Inte minst gäller detta utbildningar i utlandet. Vidare finns det sannolikt sökande som redan läser på en utbildning, t ex ett program, som ändå söker med avsikt att byta studieinriktning, men som sedan ångrar sig och fortsätter på den utbildning man redan går.

2. Ett annat skäl är att man inte finner den erbjudna utbildningen tillräckligt attraktiv. Man kanske hade den som reserv när man en gång i tiden fyllde i ansökningsblanketten, men när det verkligen gäller, väljer man att avstå och siktar på att komma igen en annan gång, med bättre meriter (erhållna t ex genom ”plussning” av gymnasiebetyg o.s.v.)
3. Ytterligare ett skäl till att man inte tar en erbjuden plats i anspråk kan vara ändrade förutsättningar i övrigt. När man sökte den 15 april var man inte klar över vad som skulle gälla i börja av september. Det kan gälla att man under ansökningstiden fått ett arbete (eller ett *nytt* arbete) som man inte kunde förutse. Det kan också gälla att den personliga situationen har förändrats, vilket gör att det inte längre är aktuellt med högskolestudier.

I verkligheten kan man kanske inte klassa sökande som inte antar en plats i grupper på detta sätt. För många är nog orsaken en kombination av skäl från de tre olika grupperna ovan.

6 Vilka problem kan en clearing lösa?

Förslaget till clearingsystem

Inom projektet för ett nytt antagningssystem (NyA-projektet) finns för närvarande ett delprojekt: Clearingprojektet⁵. Målet för detta är att, med början antagningen till ht 2000, samköra resultaten av *den första omgångens* antagningar i de olika system för antagning som finns inom högskoleområdet. Istället för lika många antagningsbesked som antalet system som man sökt till får de sökande ett samlat besked för alla olika antagningssystem som han/hon sökt

⁵ Se Hans Knutell: Cleraingprojektet. Underlag till SUHF förbundsårsamling 990326.

till. Hon/han förväntas ge ett samlat svar på detta besked. I samband med detta får man bara stå kvar som antagen till *ett* alternativ⁶ och som reserv på sammanlagt tre eller fyra andra utbildningsalternativ.

Efter den första antagningsomgången och svaren på denna kommer det alltså inte att finnas några dubbelantagna eller multipelantagna inom ramen för de system som deltar i clearingverksamheten. Detta borde innebära, menar man, att ett antal studieplatser på ett mycket tidigare stadium än idag kommer att frigöras och kunna besättas med andra sökande. Detta borde också ur lärosätens perspektiv, menar man, höja prognosvärdet i antagnings- och reservlistor.

Efter de sökandes svar till clearingcentralen rapporteras dessa till respektive antagningsmyndighet som gör en ny "lokal" antagningskörning baserad på de strykningar som man fått in. Resultaten av dessa körningar kommer att meddelas de sökande separat för vart och ett av de antagningssystem som han/hon är kvar i. I denna nya antagningsomgång kommer vissa sökande som tidigare inte var antagna till något alternativ alls, att få erbjudande om en plats.

Men resultatet kommer också att innebära att vissa studenter, som hade tackat ja till en plats i samband med clearingen får ytterligare en plats. Även sökande som inte var antagna till något alternativ alls i den första antagningsomgången, kan i denna andra omgång bli antagna till två, tre eller fyra alternativ från lika många antagningssystem, förutsatt att de sökt till minst så många system. Så någon fullständig eliminering av dubbelantagningarna ger inte clearingprocessen.

Vad kan man tjäna på ett clearingsystem?

Den fråga man måste ställa sig är hur stor reduktion av den slutliga dubbelantagningen som en clearing i *första* antagningen (vilket är det som just nu föreslås) ger. Vi ska problematisera detta något mer i det följande.

Efter varje antagningsprocess finns det alltså ett antal sökande som fått erbjudande om mer än en plats. Summan av alla sådana "överantagningar" betecknas i det följande $M(x)$ där x är antagningsomgången i fråga. Varje erbjudande till en sökande om en plats utöver den "första" räknas som en överantagning. En person som erbjudits en plats på fyra olika utbildningar bidrar alltså till den aktuella summan med tre enheter. (I det föregående har visat att inför ht 1997 var $M(2)$ ungefär 28 500).

Vare sig man tillämpar clearing eller inte, sker mellan två antagningsomgångar två saker:

1. Vissa sökande stryker sig från några av de multipelantagningar de har fått.
2. I de därpå följande antagningskörningarna uppstår ett antal nya multipelantagningar.

Sambandet mellan den första och andra antagningsomgången kan beskrivas i formeln

$$M(2) = M(1) - S + N$$

⁶ I den utformning som clearingprojektet slutligen fick gäller att man inte får vara antagen till utbildningar som omfattar mer än 30 poäng per termin.

där

S = antalet strykningar av antagningar mellan första och andra omgången. (En strykning kan ske antingen genom de sökandes frivilliga åtgärder eller tvingas fram i anslutning till clearingprocessen).

och

N = antalet nytillkommande multipelantagningar i anslutning till antagningsomgång 2.

Om man inför ett clearingsystem kommer S att vara lika med $M(1)$ eftersom clearing innebär att alla multipelantagningar försvinner. I det fallet blir formeln enklare

$$M(2) = N$$

I dagens system är S mindre än $M(1)$ men ändå betydligt större än 0, eftersom det sannolikt sker en naturlig reduktion av dubbelantagningar i anslutning till att studenterna svarar på beskeden om den första antagningen: Om de olika antagningsbeskeden kommer någorlunda samtidigt så att den sökande kan jämföra resultaten på dem, är det sannolikt att många drar slutsatser av resultatet och stryker sig från oönskade alternativ eller kanske t o m låter bli att svara på ett eller flera av antagningsbeskeden.

Den *vinst* man skulle göra i form av minskat bortfall under reservantagningen och i samband med registreringen skulle alltså med 1997 års siffror bli 28 500 - N , där N är det antal dubbelantagningar som introduceras i den andra antagningsomgången. Idag vet man inte hur stor N kan vara. Värdet beror naturligtvis på antalet "nybesatta" platser i den andra antagningsomgången. Det beror i sin tur på antalet återbud som kommer i den första antagningsomgången, både från dem som antagits till en plats och från dem som antagits till flera platser och som genom clearingens måste lämna tillbaka alla utom en av dessa platser.

Det finns, som redan nämnts, två typer av dubbelantagningar som kan uppstå i andra antagningsomgången efter en clearing: Den som står kvar på en plats efter den första omgången kan få en ytterligare plats (eller flera) under omgång två och den som inte har någon plats efter omgång ett kan få två eller flera platser i omgång två.

Det finns antagligen en "Matteuseffekt"⁷ som innebär att sannolikheten för att den som redan har en plats skall få ytterligare en är större än sannolikheten för att den som inte har en plats skall få sin första.

Det finns vissa möjligheter att genom ytterligare undersökningar komma fram till en uppskattning av den vinst som man kan göra med ett clearingsystem⁸. I avvaktan på detta kan man konstatera att vinsten, enligt utfallet i 1997 års antagning inte kan bli större än 28 500 "platser". Sannolikt blir den betydligt mindre: Kanske någonstans mellan 10 000 och 20 000.

⁷ Åt dem som hava skola vara givet (Matt: 13.12)

⁸ En metod kan vara att undersöka storleken på det som vi ovan kallat $M(1)$ i anslutning till antagningsprocessen inför ht 1999. Man kan också bestämma aktuella värden på S och N .

Clearing eller inte?

I det föregående har visats att mycket talar för att införandet av ett clearingförfarande enligt den modell som just nu diskuteras inte kommer att i någon större grad förändra situationen vad gäller de sena bortfallen i antagningsprocessen. Vinsten kan kanske bli att bortfallet minskar med 10 000 - 20 000 platser, vilket skall ställas mot "övriga" bortfall som omfattar kanske 40 000 - 50 000 platser eller mer.

Det finns också risker med en obligatorisk clearing. Ett är att sökande måste stryka sig från alla sökalternativ utom ett begränsat antal. Det beslutsunderlag som den sökande har för detta är svåröverblickbart. Man vet bara vilken reservplats man står på *innan* de medsökande har lämnat sina återbud. Man vet inte heller om antalet platser på de olika antagningsalternativen kommer att var desamma i den andra omgången som i den första. Redan idag förekommer att sökande missbedömer sina chanser och stryker sig från vissa i och för sig acceptabla sökalternativ för att sedan inte komma in på något av de alternativ som man står kvar på. Risken för detta kommer naturligtvis att öka om man inför ett obligatoriskt clearingsystem.

Den planerade samkörningen är, å andra sidan, under alla förhållanden av värde, inte minst för att det ger de olika antagningsenheterna en bild både över sökmönster och över antagningsresultat. Det gemensamma antagningsbeskedet kan också ses som en förbättring i förhållande till nuläget. Men man kan fråga sig om det inte kan gå lika bra att sända ut det samordnade antagningsbeviset och be om svar men inte tvinga de sökande att stryka mer än som gjorts tidigare i varje system separat för sig. Istället kunde man behålla den nuvarande frivilligheten och betona i antagningsbeskedet att det är viktigt att man inte uppehåller platser som man inte är intresserad av och att man bör bestämma sig så fort som möjligt. Man kan också framhålla vikten av att man meddelar antagningsmyndigheten så snart man kommit underfund med att man inte skall ha en erbjuden plats.

Det bör slutligen framhållas att man kan göra en bättre bedömning av hur stora "vinsterna" kan tänkas bli av den planerade clearing, genom att analysera de olika stegen i nu pågående ansökningsprocess inför hösten 1999.

7 Andra åtgärder.

Är man på rätt väg?

Clearingen är ett försök att inom ramen för nuvarande system och praxis göra förbättringar. Som framgår av ovanstående kan man diskutera hur stora dessa förbättringar kommer att bli. Det finns ju också risker för att vissa sökande kan komma i kläm genom förändringen.

Det man försöker förbättra är i princip (bortsett från teknikaliteter) ett system som aldrig har fungerat speciellt bra, vare sig ur högskolornas eller ur de sökandes perspektiv. Det är dessutom ett system som kopplades till 1977 års studieordning, där man i teorin har två disjunkta grupper sökande: *ungdomar* som sökte till yrkesinriktade *linjer* och *redan yrkesverksamma* som sökte till det som då kallades *fristående kurser*. De förra skulle söka till CA, VHS dåvarande motsvarighet, de senare till de enskilda högskolorna. Redan från bör-

jan visade det sig att de sökande inte följde detta mönster. Av olika skäl sökte en allt större del av ungdomarna till kurser, ibland som en komplettering till ansökan till program, ibland istället för att söka till ett yrkesinriktat program. Utvecklingen under 1980-talet innebar också en succesiv acceptans av detta beteende. (Examen på en samling fristående kurser infördes osv.)

1993 års högskolrereform innebar, när det gäller studieorganisationen, den slutliga anpassningen till denna utveckling. Linjerna försvann och ersattes inom det humanistiska och det samhällsvetenskapliga områdena inte i någon högre grad av program, utan många studenter inom dessa områden läser numera kurs efter kurs med mål att samla ihop till en examen. Detta är också den största orsaken till den kraftiga ökningen av antalet ansökningar. Inte mindre är 40 procent av dem som var registrerade under vårterminen 1997 sökte till hösten 1997. Mer än 25 procent av alla sökande var studenter som hade läst våren 1997 och som enbart sökte till Lantsystemen inför hösten 1997.

En brist idag är att man nog egentligen inte har tänkt igenom vilka konsekvenserna blir för studenterna av ett system som kombinerar "fria" studier (i första hand inom samhällsvetenskap och humaniora) och en totalspärrad utbildning. Det har inneburit att man övertog systemet för antagning till kurser från den tidigare (1977 års) studieordningen, trots att förutsättningarna för de studerande numera är helt annorlunda.

Ett annat skäl till de problem som finns inom dagens antagningssystem är att det implicit förutsätter att sökande är säkra i sina prioriteringar av olika sökalternativ och att de inte ändrar sig under tiden mellan ansökningstillfället och tiden för studiestarten.

Många studier och undersökningar har visat att många sökande inte ser ut på detta sätt. Man kan kanske också säga att de mot bakgrund av att hela antagningsprocessen är så osäker, inte heller har råd att uppträda på det sätt som antagningssystemet förutsätter.

Systemet bygger också mer eller mindre på förutsättningen att den sökande prioriterar högskolestudier framför allt annat. Om en sökande vid sidan av antagningsprocessen samtidigt funderar på och söker till någon annan typ av verksamhet (t ex arbete eller utlandsstudier) så ställer det till med problem.

Mot bakgrund av detta och de långvariga erfarenheter som finns av nuvarande antagningsrutiner och nuvarande antagningsfilosofi kan man fråga sig om inte en framtida utveckling skall sökas i ett annat synsätt än det nuvarande på hur antagningsprocessen bör utformas.

En annan utveckling

Här skall inte fullt ut tas upp frågan om hur en annorlunda utveckling skulle kunna utformas utan vi avslutar bara med några principer som skulle kunna ligga till grund för en sådan. Samma frågeställning har mer ingående behandlats i en arbetsrapport från RUT-93⁹.

1. Antagningen bör organiseras olika för olika grupper av studenter beroende på i vilken situation i utbildningen de befinner sig.

⁹ RUT-93. Antagningen i praktiken. Arbetsrapport nr 4.

Man bör alltså skilja på behandlingen av studenter som redan är i en högskolas utbildningssystem och de som vill "komma in" på något nytt (inklusive de som vill byta studieinriktning). De senare ska sannolikt behandlas centralt, kanske med clearing, medan de förra snarast bör behandlas lokalt på institutioner eller fakulteter.¹⁰

2. Man kan på olika sätt minska antalet studenter som tvingas söka till nya kurser inför varje termin. Man kan anta "kursstudenter" till flera terminers studier på en gång. Man kan ge option på tillträde till kommande kurser under förutsättning av att den studerande klarar vissa delar av de tidigare kurserna. Man kan anta studenter för "fria studier" under en viss period i ett eller flera ämnen o.s.v.¹¹
3. Man kan också arbeta med en *successiv* antagning. Ett sätt att minska avhoppet är att ge så många sökande som möjligt ett tidigt erbjudande om en plats, ett erbjudande som sedan följs upp genom en personlig kontakt mellan den blivande studenten och institutionen (motsv). Därigenom kan man göra ett "avtal" mellan studenten och högskolan så tidigt som möjligt. Detta skulle säkert många studenter och sökande uppskatta.
4. Överhuvudtaget bör man göra antagningen mänskligare. Ett sätt är att upprätta "personliga" kontakter mellan universiteten/högskolorna och de sökande tidigt under antagningsprocessen. Därigenom kan man kanske skapa en attityd att man bara skall söka det som man verkligen vill läsa. (Om det räcker att bara fylla i ett kryss eller en kod på en blankett är det lätt att man söker lite för mycket.) Det blir också mer naturligt från båda sidor att man bör hålla varandra informerade om de händer något som ändrar förutsättningarna under antagningens gång.

En vanlig invändning är att detta skulle vara kostsamt. Inget talar dock för att det skulle vara dyrare än dagens omfattande reservantagning med alla de negativa konsekvenser som den för med sig för sökande och institutioner.

5. Ovanstående innebär att antagningen av dem som redan studerar i högskolan kan utformas på ett sätt som varierar från högskola till högskola. Det betyder också att man kan gå olika snabbt fram i en förändringsprocess beroende på den situation som gäller. Men då får inte samordningskrav utformas så att en lokal utveckling hindras.

¹⁰ Ett argument mot detta är bl.a. att det till många kurser finns både sökande som redan läser vid den aktuella högskolan och sökande som inte har gjort det. Då måste man väl samordna antagningen. Så är inte fallet (frågan är om det ens är önskvärt). Det förekommer redan idag man gör separat antagning till en kurs, om den t.ex finns i två varianter den ena på dagtid och den andra på kvällstid. Man kan naturligtvis, utan att tumma på Högskoleförordningens regler anta 20 studenter som redan går i högskolan till ett antagningsalternativ som kallas exempelvis *Företagsekonomi A för dem som tidigare studerat i högskolan*, och 10 personer till alternativet *Företagsekonomi A för dem som tidigare inte studerat i högskolan*. Sedan kan man ändå ordna undervisningen i en sammanhållen undervisningsgrupp.

¹¹ För en mer omfattande diskussion se Antagningen i praktiken. (ibid)